

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/136/2019
Identifikačné číslo spisu: 4113232816
Dátum vydania rozhodnutia: 31.03.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:4113232816.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci spôsobilosti na právne úkony H. Z., bývajúcej v X., právne zastúpenej h&h PARTNERS, advokátska kancelária s.r.o., so sídlom v Košiciach, Mäsiarska 6, zastúpená Mestom Nitra, ako súdom ustanoveným opatrovníkom pre konanie, za účasti: 1/ Z. Z., bývajúceho v X., právne zastúpeného h&h PARTNERS, advokátska kancelária s.r.o., so sídlom v Košiciach, Mäsiarska 6, 2/ P. Z., bývajúceho v X., 3/ Okresnej prokuratúry Nitra, so sídlom v Nitre, Damborského 1, 4/ Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, so sídlom v Bratislave, Račianska 153, o návrhu navrhovateľky C. H., bývajúcej v X., zastúpenej Mgr. Martinom Hurtajom, advokátom, so sídlom v Nitre, Štefánikova 15, na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony H. Z., vedenej na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 24Ps/25/2013, o dovolaní H. Z. a Z. Z. proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 22. februára 2018 sp. zn. 7CoP/28/2017, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Nitre z 22. februára 2018 sp. zn. 7CoP/28/2017 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Navrhovateľka sa svojím návrhom podaným na Okresnom súde Nitra (ďalej ako „súd prvej inštancie“) domáhala, aby súd pozbavil spôsobilosti na právne úkony jej matku H. Z. a pre tento prípad ustanovil za jej opatrovníka Mesto Nitra.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 13. januára 2017 č. k. 24Ps/25/2013-329 vo výroku I. rozhodol tak, že obmedzil H. Z. spôsobilosti na právne úkony, ktorých predmetom je nakladanie s finančnou hotovosťou a majetkom, a to najmä prevádzať majetok na blízke osoby, tretie osoby, vrátane vzdania sa dedičstva a prevodu majetku dedičstva v dedičskom konaní ako aj spísanie závetu, právne úkony týkajúce sa rozhodovania o svojej zdravotnej a sociálnej starostlivosti, právne úkony vykonávané pred štátnymi orgánmi, orgánmi verejnej správy, súdmi, finančnými a bankovými inštitúciami ako aj inštitúciami poskytujúcimi služby, vo výroku II. ustanovil Z. Z. za opatrovníka pre H. Z., ktorý je oprávnený a povinný túto zastupovať v rozsahu jej obmedzenia spôsobilosti na právne úkony. Zároveň ho zaviazal predkladať súdu správy o osobe opatrovanca a o nakladaní s jeho majetkom dvakrát ročne vždy k 30. júnu a 31. decembru za predchádzajúce polročné obdobie a po skončení funkcie je povinný

predložiť súdu záverečný účet zo správy majetku opatrovanca. Vo výroku III. rozhodol, že vo zvyšnej časti návrh navrhovateľky zamietá, vo výroku IV. rozhodol, že trovy dôkazov platí štát a vo výroku V. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Súd prvej inštancie svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že z vykonaného dokazovania bola u H. Z. dvoma nezávislými znaleckými posudkami diagnostikovaná vaskulárna demencia stredne ťažkého stupňa, ktorej príčinou je poškodenie mozgu majúce podklad v skleróze mozgových ciev a teda, že ide o duševnú poruchu trvalého charakteru. Po posúdení všetkých okolností prípadu tak dospel k záveru, že H. Z. nie je spôsobilá vykonávať jednostranné a dvojstranné právne úkony, ktorých predmetom je nakladanie s finančnou hotovosťou a majetkom, a preto mal za to, že je potrebné v záujme ochrany jej majetkových záujmov ju obmedziť v takomto rozsahu. Súd prvej inštancie zároveň konštatoval, že vzhľadom k tomu, že H. Z. plne dôveruje svojmu synovi Z. Z., tak súd v rozsahu jej obmedzenia v spôsobilosti na právne úkony ustanovil Z. Z. za jej opatrovníka. Vo vzťahu k návrhu navrhovateľky na ustanovenie osobitného zástupcu pre H. Z., ktorý by ju mal zastupovať v dedičskom konaní z dôvodu, že Z. Z., je tiež jedným z dedičov uviedol, že za daného stavu, kedy nie je právoplatné rozhodnutie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony H. Z. a ustanovení Z. Z. za jej opatrovníka, nedochádza v zmysle § 30 Občianskeho zákonníka k stretu záujmov zákonného zástupcu so záujmami zastúpeného.

3. Proti uvedenému rozhodnutiu súdu prvej inštancie podali odvolanie H. Z., navrhovateľka a Z. Z.. Krajský súd v Nitre (ďalej ako „odvolací súd“) rozsudkom z 22. februára 2018 sp. zn. 7CoP/28/2017 vo výroku I. potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, vo výroku II. odvolanie Z. Z. proti rozsudku súdu prvej inštancie odmietol, vo výroku III. odvolanie Z. Z. proti uzneseniu súdu prvej inštancie odmietol a vo výroku IV. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že súd prvej inštancie sa dostatočne zaoberal opodstatnenosťou návrhu navrhovateľky na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony z hľadiska príslušných ustanovení zákona č. 161/2015 Z.z. Civilného mimosporového poriadku (ďalej ako „CMP“) a Občianskeho zákonníka (ďalej ako „OZ“), skutkový stav zistil na základe vykonaného dokazovania, vrátane znaleckých posudkov a lekárskeho správ, a vec po právnej stránke správne posúdil. Vo vzťahu k námietke H. Z., že rozhodnutie nerešpektuje jej ústavné práva a slobody a že rozsudok bol vynesený na základe neúplne zisteného skutočného stavu veci s poukazom na článok 12 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím uviedol, že nesúhlasí s uvedeným tvrdením H. Z., že rozhodoval v rozpore s týmto článkom, pretože súd prvej inštancie mal pri svojom rozhodovaní na zreteli najlepší záujem obmedzovanej osoby. K odvolaniu Z. Z. proti rozsudku súdu prvej inštancie a uzneseniu č. k. 24Ps/25/2013-147 zo dňa 10. decembra 2014 odvolací súd uviedol, že účastníkom konania v danej veci je navrhovateľka C. H. a obmedzovaná osoba H. Z. zastúpená opatrovníkom Mestom Nitra. Konštatoval tak, že iba títo boli oprávnení podávať opravné prostriedky proti rozhodnutiam vydaným v tomto konaní, konkrétne proti uzneseniu o znalečnom i proti rozsudku vo veci samej. Uviedol, že nič na tom nemení ani skutočnosť, že v konaní bolo vydané uznesenie súdu prvej inštancie č. k. 24Ps/25/2013-83 zo dňa 10. júna 2014, ktorým súd pribral do konania „účastníkov“ Z. Z. a P. Z., s odkazom na § 189a ods. 1 O.s.p. a § 94 ods. 2 O.s.p., pretože takéto rozhodnutie bolo v čase jeho vydania predčasné a nadbytočné, pretože podľa § 189a ods. 1 O.s.p. sa mohol Z. Z. stať účastníkom konania až v štádiu po kladnom rozhodnutí o obmedzení spôsobilosti na právne úkony. Odvolací súd dospel k záveru, že obe odvolania Z. Z. je potrebné odmietnuť ako odvolania podané neoprávnenou osobou.

4. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podala H. Z. a Z. Z. (ďalej ako „dovolatelia“) dovolanie. Odôvodnili ho poukazom na § 420 písm. f) CSP. Uviedli, že odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu vnímajú ako zmatečné a to tým, že Z. Z. bol najprv v konaní vypočutý ako svedok na pojednávaní dňa 8. apríla 2014 a následne ho súd uznesením z 10. júna 2014 pribral do konania ako účastníka konania. Uznesenie o pribratí za účastníka do konania nebolo dodnes zrušené, pričom následne odvolací súd odmietol odvolanie Z. Z., ktoré podal ako účastník konania. Konštatovali, že týmto konaním ide o nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorý sa bez ďalšieho svojvoľne rozhodol ďalej nekonať s Z. Z. ako s účastníkom konania, ktorý bol do konania pribratý právoplatným uznesením. Uvedeným postupom odvolacieho súdu boli porušené základné práva Z. Z. na spravodlivé súdne konanie, na prieskum rozhodnutia v druhom stupni. Poukázali aj na to, že súd nevykonával dôkazy navrhované účastníkom konania, Z. Z. a to nariadiť znalecké dokazovanie PhDr. Zuzany Bielikovej, ako aj

dokazovanie dopytom na denný stacionár v X., ktorý H. Z. navštevovala. Taktiež poukázali na to, že súd vykonal dôkaz bez prítomnosti H. Z., a to výsluch znalca MUDr. Stanislava Kollára na pojednávaní dňa 14. októbra 2016 aj napriek tomu, že táto vopred písomne oznámila, aby bolo pojednávanie odročené na iný termín a výslovne nesúhlasila s výsluchom znalca bez jej prítomnosti, čím súd svojím postupom odňal účastníčke konania H. Z. právo na spravodlivý proces, na možnosť kladenia otázok znalcovi priamo na súdnom pojednávaní. V zmysle uvedeného navrhli, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

5. K dovolaniu sa vyjadrilo Mesto Nitra, pričom uviedlo, že voči rozhodnutiu odvolacieho súdu nemá námietky.

6. K dovolaniu sa vyjadril Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, pričom uviedol, že s dôvodmi podaného dovolania súhlasí a rovnako navrhuje, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

7. Navrhovateľka k dovolaniu uviedla, že H. Z. nie je schopná chápať zmysel právnych úkonov, čo potvrdil aj znalec vo svojom znaleckom posudku. Úkony, ktoré H. Z. v konaní robila a robí, len podpisovala bez toho, aby chápala ich zmysel. Uviedla, že každý právny úkon a teda listiny jej dával podpisovať jej syn Z. Z., s ktorým žije, a ktorému v dôsledku svojej duševnej poruchy slepo dôveruje. Vo vzťahu k odvolaniu Z. Z. uviedla, že predmetom tohto konania je spôsobilosť na právne úkony H. Z. a nie právna spôsobilosť Z. Z., a teda jediné právo, ktoré Z. Z. má, je prijať alebo odmietnuť jeho ustanovenie za opatrovníka. Ďalej uviedla, že H. Z. bola obmedzená primerane jej zdravotnému postihnutiu a tak neobstojí argument, že súd prvej inštancie mal určiť finančný limit, ktorým by mohla samostatne nakladať. Vo vzťahu k vyjadreniu Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím uviedla, že ten neuviedol, v čom vidí porušenie práv a svoje vyjadrenie nijako neodôvodnil.

8. Dovolatelia k podaným vyjadreniam uviedli, že zotrvávajú na podanom dovolaní.

9. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku (zákon č. 160/2015 Z.z., ďalej len „CSP“), ak tento zákon neustanovuje inak.

10. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie, ktoré má predpísané náležitosti (§ 428 CSP), podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť.

11. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11.1. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

12. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

13. V danom prípade dovolací súd prioritne posudzoval prípustnosť dovolania, t. j. či boli splnené

podmienky stanovené zákonom pre vecné prejednanie dovolania.

14. Odborná spisba rozdeľuje podmienky prípustnosti dovolania na objektívne: a) prípustný predmet, b) lehota na podanie dovolania, c) náležitosti dovolania a na subjektívne, t. j. osoba oprávnená podať dovolanie (Ficová a kol. Občianske procesné právo, Druhé aktualizované a doplnené vydanie, Bratislava, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2008, str. 344).

14.1. V Civilnom sporovom poriadku sú jednotlivé podmienky prípustnosti dovolania upravené nasledovne: v ustanoveniach § 420 až § 423 je upravený prípustný predmet, v ustanovení § 427 je stanovená lehota na podanie dovolania, v ustanovení § 428 sú stanovené náležitosti dovolania a v ustanovení § 424 až § 426 sú upravené osoby, ktoré sú oprávnené podať dovolanie.

15. Teda ako je uvedené v bode 4., dovolateľka v danom prípade vyvodzuje prípustnosť a dôvodnosť svojho dovolania z § 420 písm. f) CSP.

16. Podľa § 420 písm. f) CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

16.1. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

17. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

18. Pod „procesným postupom“ sa v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednaní veci (to, ako súd viedol spor). Len ak je (takto interpretovaný) procesný postup nesprávny, môže byť strane sporu znemožnená realizácia jej procesných oprávnení (porovnaj R 129/1999 a sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Pojem „procesný postup“ teda nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ teda nemožno rozumieť samo rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku (por. sp. zn. 3 Cdo 110/2017, 4 Cdo 128/2017, 8 Cdo 56/2017, 8 Cdo 187/2017).

19. Dovolatelia vo svojom dovolaní namietali vadu konania, ktorá spočívala v tom, že odvolací súd odmietol odvolanie Z. Z. z dôvodu, že nie je účastníkom konania, ako aj nevypočutie H. Z. na pojednávaní za prítomnosti znalca MUDr. Stanislava Kollára a teda, že uvedeným procesným postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

20. Podľa § 237 CMP blízka osoba alebo ten, kto osvedčí právny záujem, môže navrhnúť, aby ho súd pribral ako účastníka do konania. Súd návrhu vyhovie, ak to považuje pre vedenie konania a pre ochranu dotknutých práv za účelné.

21. Dovolací súd uvádza, že vymedzenie okruhu účastníkov konania o spôsobilosti na právne úkony je dané v zmysle § 7 ods. 1 CMP a § 236 CMP zákonom. Procesný postup pribratia zákonom určených subjektov do konania nie je možný ex offio a je viazaný na návrh týchto subjektov. Procesný postup pribratia do konania by mal súd zväziť s ohľadom na konkrétne okolnosti, vždy individuálne a vyhodnotiť ho aj v konfrontácii s § 238 CMP, či nepostačí len informovanie blízkych osôb o

prebiehajúcim konaním. V prípade tretích osôb, ktoré nie sú osobami blízkymi, je potrebné osvedčenie právneho záujmu na účasti na konaní. Osvedčenie právneho záujmu nepredpokladá vykonávanie dokazovania v pravom zmysle slova, ale preukázanie odôvodnenosti účasti na konaní, resp. jej naliehavosť a význam, spravidla daný existenciou právneho vzťahu (nie je vylúčené, že napr. pracovnoprávneho, obligačného a pod.) medzi týmto subjektom a osobou, o ktorej spôsobilosti sa koná. V tomto prípade teda subjekt, ktorý navrhuje pribratie do konania, nemusí uniesť dôkazné bremeno o existencii právneho záujmu, ale stačí jeho hodnoverné zdôvodnenie. Účelnosť pribratia do konania posudzuje súd vo vzťahu k priebehu konania (efektívnosť procesného postupu, najmä vykonanie dokazovania) a vo vzťahu k predmetu konania, teda ak to prispieje k zvýšenej ochrane subjektívnych práv a právom chránených záujmov, o ktorých súd koná a rozhoduje. O pribratí blízkej osoby alebo toho, kto osvedčí právny záujem ako účastníka konania, vydá súd uznesenie. Proti uzneseniu o pribratí účastníka do konania nie je prípustné odvolanie (§ 357 CSP). Právoplatnosťou tohto uznesenia získavajú pribraté subjekty procesné postavenie účastníkov konania so všetkými procesnými právami a povinnosťami v konaní. Tento inštitút a postavenie subjektu, ktorého súd pribral ako účastníka do konania, nie je možné zamieňať s inštitútom intervencie, ktorá je vo veciach podľa Civilného mimosporového poriadku vylúčená (§ 11 CMP).

22. Dovolací súd po preskúmaní rozhodnutí súdov nižších inštancií konštatuje, že dovolacia námietka dovolateľov týkajúca sa prípustnosti a aj dôvodnosti podaného dovolania podľa § 420 písm. f) CSP je opodstatnená. Z obsahu spisu totiž vyplýva, že Z. Z. bol uznesením súdu prvej inštancie z 10. júna 2014 č. k. 24Ps/25/2013-83 pribratý ako účastník konania a teda týmto uznesením v zmysle § 237 CMP Z. Z. získal procesné postavenie účastníka konania, so všetkými procesnými právami a povinnosťami v tomto konaní. Dovolací súd tak konštatuje, že odmietnutím odvolania Z. Z. odvolacím súdom a teda jeho nesprávnym procesným postupom došlo v zmysle § 420 písm. f) CSP k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces.

23. Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd v zmysle § 449 a § 450 CSP zrušil rozsudok Krajského súdu v Nitre z 22. februára 2018 sp. zn. 7CoP/28/2017 a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

24. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.